

Fekete Károly

Sorsközösségben egymással és a Krisztus-történettel¹

Kedves Testvéreim! Hálaadó Gyülekezet!

Szenháromsághoz kötött élet

A Tiszántúli Református Egyházkerület pecsétjén – egy olyan egyházban, amely nem használ képeket – egészen meglepő módon, képi ábrázolás van: Jézus megkeresztelkedésének pillanata.² A képen együtt látjuk a Mennyei Atya, a Fiú és a Szentlélek attribútumait (1. ábra), hogy a hitelesítő bélyegző minden lenyomata a Szenháromság Egy Igaz Istenre emlékeztesse azt, aki látja ezt a képet.

1. ábra: A Tiszántúli Református Egyházkerület pecsétje és a Krisztus megkeresztelkedését ábrázoló fametszetes tábla

---

¹ Ünnepi beszéd a Reformáció Emlékévének református megnyitó istentiszteletén. Elhangzott a Debreceni Nagytemplomban 2017. január 31-én.

² Nógrádi Mátyás alatt, 1665–1688 között készült a Tiszántúli Református Egyházkerület első fém pecsétnyomója, 18 dénárért. Első ismert lenyomata 1747-ből maradt fenn, Zoványi György egyik levelén látható. Felirata latin nyelvű volt, mely 1849-ben változott magyar nyelvűre.

A ma is használatos pecsét eredete Wittenbergig és a Wittenbergben tanuló Melius Juhász Péterig (1536 körül – 1572),³ Debrecen reformátoráig vissz bennünket. Ezzel is bizonyítva: a magyar reformáció szinkronban haladt az európai reformációval, és annak integráns részévé vált.

Wittenbergben minden coetustag köteles volt esküvel elhatárolódni az antitrinitárius tanításoktól (*Formula Iuramenti*), és hitet tenni a Szentháromság mellett.⁴ Ezért is lett Melius a hazai antitrinitarizmus elleni harc kiemelkedő egyéniségévé. Nem csoda, ha Melius 1565-ben megjelent Jób könyve fordításában a nyomdász, Raphael Hoffhalter (1525 körül – 1568) a Krisztus megkeresztelkedését ábrázoló fametszetes táblával nyitja a kötetet (1. ábra), majd 1567-ben, 450 évvel ezelőtt, a Melius szerkesztette Debreceni Hitvallásban azt tanítja Istenről, hogy az Atya a szózatban, a Fiú férfi alakban, a Szentlélek a galamb képében nyilatkozta ki magát⁵: „*Ez az én szeretett Fiam, benne gyönyörködöm*”, „*öt hallgassátok!*” (Mt 3,17.; 17,5c) Debrecen ezzel a Szentháromságba vetett hit bátyja lett. Melius Juhász Péter hitvitái benne tartották egyházunkat a keresztény hagyomány fő sodrában. Egyházkerületünk jelképe református identitásunk két pillérére utal: a Szentháromságba vetett hit megvallására és Isten Igéjének az egyéni és az egyházi élet középpontjába állítására.

Máig ható üzenet ez: az ember élettörténetét Isten felveszi a maga történetébe. Életünk a Krisztus-történetbe ágyazódik: „*nem az önmagamé, hanem az én hűséges Uramnak és Megváltómnak... tulajdona vagyok*” (HK 1.), aki „*a világ kezdetétől a világ végezetéig... kiválasztott gyülekezetet gyűjt magának*” (HK 54).

Ez lett egyetlen vigasztalása a Mohács után összeomlott, élet-halál harcat vívó magyarságnak.

Krisztus-történettel átszótt öt évszázad

Az ország három részre szakadása és a török hódoltság miatt a magyar protestantizmus, miközben természetes része volt az európai reformációnak, sajátos jelleget öltött. Míg osztozott Luther örök emberi kérdésében: „Hogyan talállok egy kegyelmes Istent?”, addig egy másik kérdésre is keresnie kellett a választ: „Miért engedi Isten a nemzet összeomlását?” A magyar reformátusság sajátossá-

³ A szerző ebben az írásban a *Melius* névváltozatot használja.

⁴ Keveházi Katalin: *Melanchthon és a Wittenbergben tanult magyarok az 1550-es évektől 1587-ig*. Dissertationes ex Bibliotheca Universitatis de Attila József nominatae 10. Szeged, 1986. 21kk.; Géza Szabó: *Geschichte des ungarischen Coetus an der Universität Wittenberg 1555–1613*. Bibliothek des Protestantismus im Mittleren Donauraum, Band II. Akademischer Verlag Halle, Halle(Saale) 1941. 32kk.

⁵ László Makkai: *Zwei Bekenntnisse der Synode in Debrecen 1567*. In: Peter F. Barton-László Makkai: *Ostmitteleuropas Bekenntnisschriften der Evangelischen Kirchen A. und H.B. des Reformationszeitalters III/1. 1564–1576*. Budapest, 1987. 170kk.

ga lett, hogy az egyéni üdvösségkeresésen túl szem előtt tartotta a közösségi felelősségtudatot, ébren tartva szívében a vallásszabadság és a nemzeti függetlenség vágyát. Emiatt lett magyar nemzeti emlékhely a Nagytemplom, ahol a 19. századi magyar nemzeti függetlenségi törekvések emblematikus történelmi eseményei zajlottak. A magyar református történetben tehát összekapcsolódik az egyéni üdvösség és a közösségi felelősségvállalás ügye.

A szélesebb értelemben vett nyugati protestantizmus részeként fejlődő magyar reformátusság történetében négy jellegzetesség rajzolódik ki:

Az első: a Biblikus kegyességű református spiritualitás, amely mentes a rajongástól.

A második: a szociális elkötelezettség, amely a templom – iskola – szeretetszolgálat triumvirátusában éli hétköznapijait.

A harmadik: a teológiai és világi tudományossággal való élő kapcsolat, amelyet a debreceni költő, Kiss Tamás így verselt meg: „Osztogatta kincsét a / híres bibliotéka / kibe négy század óta / hazajött Európa”.

A negyedik jellegzetesség: a közösség hűségese szolgálata, amely az első világháború után, amikor a magyar reformátusság jelentős része kettős – nemzeti és vallási – kisebbségi helyzetbe került, kontextuális feladattá vált a nemzeti, kulturális, nyelvi és hitbeli identitás megőrzése.

A reformáció beírta magát Debrecen és a magyarság történetébe. Debrecen és a magyar reformátusság pedig beírta magát a világ reformátussága és a világkeresztyénség történetébe. Ma is részesei vagyunk ennek a közös történetnek. Hisszük, hogy életünk szálait Isten beleszövi az Ő történetének, a Krisztus-történetnek a szövetébe. Ennek tudatában adunk hálát református egyházunk Krisztus-történettel átszótt öt évszázadáért!

Sorsközösség és történeteink megosztása

A reformáció 500. évfordulóján párbeszédre hívjuk saját közösségeinket és testvéregházainkat Debrecenben, Magyarországon, a Kárpát-medencében, Európában és az egész világon, hogy kölcsönösen osszuk meg és cseréljük ki a történeteinket. Így kerülünk igazán sorsközösségbe egymással és a Krisztus-történettel.

A jubileumi esztendő lehetőséget ad arra, hogy elmondjuk egymásnak, mit tapasztaltunk az úton, ugyanakkor annak is kitüntetett alkalma ez az év, hogy tanúságot tegyünk arról, hogyan ismertük fel életünkben a súlyos történelmi traumák közben a Krisztus-történet valóságát. Megújulásunkat segíti, ha a közelmúlt sok elbeszélendő és kibeszélendő tapasztalatát megoszthatjuk egymással.

A 20. század közepe töréspontot jelent a nyugati kultúra, a keresztyénség és a magyar reformátusság történetében. A két világháború borzalmai alapjaiban rendítették meg a „keresztyén” civilizáció krisztusi minőségébe vetett hitet. A magyar reformátusságra pedig rázárult az ateista ideológiára alapított szovjet világbirodalom burája.

Miközben a nyugati keresztyénség, benne protestáns testvéreink a Holokauszt és a gyarmatbirodalmak felbomlása örökségének feldolgozására és teológiai reflektálására tettek kísérletet, addig mi itt, a vasfüggöny mögött, egy nyomasztó, kompromisszumokkal és megalkuvásokkal terhelt, zárt világban vegetálva, egyre inkább „szétfejlődtünk” nyugati testvéreinktől.

Bizony, nem jártunk végig olyan szellemi-teológiai utakat együtt a nyugati vagy a globális Délen élő testvéreinkkel, amelyek a szekularizálódás és a gyakorlati materializmus⁶ jelenségeivel dörömbölnek az egyház kapuján. Fejtörést és gondot okoz, hogy az elbontott politikai vasfüggöny kulisszái mögött még mindig masszív a lelki-szellemi vasfüggöny és kísért a partikularizmusba kapaszkodás. Sokat és mélyebben kell még tanítanunk a javak istenítésének veszélyeiről, amely a mohó meggazdagodás, az uralkodni vágyás és az erőszak triászával kétségbeejtő aknamunkát képes végezni.

De a történetünk része az is, hála Istennek, hogy megőriztünk több alapértéket: biblikus kegyességet, énekkultúrát, a gyülekezeti közösség szeretetét, gyülekezetorientált teológiai képzést, lokálpatrióta ragaszkodást. Mindig is a világkeresztyénség és a protestáns közösség részének tartottuk magunkat, de negyven év izoláció alatt igencsak mások lettünk.

Amikor a kommunizmus összeomlott, kicsit olyanok voltunk, mint amikor valaki hosszú hibernációból ébred fel. Visszatértünk teljes értékű tagként és partnerként a világkeresztyénség és a világ protestantizmusának nagy közösségébe, de úgy éreztük magunkat, mintha egy más világba érkeztünk volna. És úgy is néztek ránk nyugati vagy keleti testvéreink, mint valami múltból érkezett időutazóra.

A reformáció 500., és a magyar református egyház 450. évfordulója lehetőséget kínál arra, hogy ne csak formális résztvevői legyünk a protestantizmus 21. századi történetének, hanem tegyünk erőfeszítéseket arra, hogy megismerjük és megértsük önmagunkat és egymást is.

Megszabadítva a megújulásra

A közelmúlt történelmi bizonytalanságai után és a bizonytalan lét közben életfontosságú megerősödni abban, hogy a kegyelmes Isten ma is megtalálható. Feldolgozhatatlan múlttal, megszakadt egyháziassággal, szétmálló népegyházi keretek romjain is van kegyelem. Az igazi jubileumi évet nem mi rendezzük, hanem Isten ajándékozza nekünk: van szeretett Fiú, van kiben gyönyörködni, van kire hallgatni! *„Nincsen azért most már semmiféle kárhóztató ítélet azok ellen, akik Krisztus Jézusban vannak, mert az élet Lelkének törvénye megszabadított téged Krisztus Jézusban a bűn és a halál törvényétől.”* (Róm 8,1-2) Aki

⁶ Kozma Zsolt: *Isten megbízása és a társadalom kihívása a lelkipásztor életében*. In: Kozma Zsolt: *Önazonosság és küldetés*. Kolozsvár. 2001. 47.

ezt meghallja egyházban – gyülekezetben, az felszabadul a feloldozásra, a kegyelemhirdetés érzékelhetővé tételére. Az absolutio a lelki élet egészségének helyreállítója,⁷ a kegyelmes Krisztus ajándéka. Ma olyan gyülekezeti tagokkal van dolgunk, akik nyugtalanok, letörtek, megkísértettek, akiket a sorsuk a kételyek és a szenvedések területére üzött, vagy akik megszegték a szövetséget, akik sem a valóságnak, sem az ígéreteknek nem tudnak örülni és nem mernek bennük bízni. A keresztyén hit azzal segít, hogy nem a valóság alól, hanem a valóságra szabadítja fel őket. Életük nincs kizárva a szövetségből, hiszen az Istennel kötött szövetség felmondhatatlan, mert Isten akkor is hű marad, ha mi hűtlenné válunk. Az absolutio, az elengedés, vigasztalás, olyan ünnep, amelyet az Atya ad a tékozló fiúnak. A megsebzett, nyugtalan, megtört és megbántott ember Isten díszvendége, olyan valaki, akit Isten nem megbántani, hanem életre méltóztatni akar.⁸

Kívánva kívánom, hogy a kegyelem Ura használja fel a magyar református-ság kettős jubileumi évét arra, hogy ránk találjon az annyira óhajtott lelki megújulás!

Megújult, felszabadított lélekkel, a kegyelmes Krisztussal szeretnénk továbbra is jelen lenni a világkeresztyénség és a világ protestáns egyházainak testvéri közösségében. Készek vagyunk megérteni testvéregházainkat és tanulni tőlük, és készek vagyunk mi is felajánlani annak a zarándokútnak a tapasztalatait, amelyen eddig vezetett bennünket az Isten.

Hálaadásunk alkalmai

A reformáció 500. évfordulóján a Magyar Református Egyház arra készül, hogy tanúságot tegyen arról a Krisztusról, aki befogadott bennünket a saját történetébe. Ezt szolgálják jubileumi programjaink: országos kiállítás a Nemzeti Múzeumban, a II. Helvét Hitvallás új magyar fordításának elfogadása, „Csillagpont” ifjúsági fesztivál, közös evangélikus-református zsinat, országos reformációi megemlékezés. És ezt szolgálják részegyházaink rendezvényei is: Kárpátalján a „Reformáció Gyermekei” program, Erdélyben a Kolozsvári Református Gyűjtemény megnyitása, Felvidéken a rimaszombati reformációi emlékmű felavatása; valamint a Tiszántúli Egyházkerület programjai: a Szentírás vándorútja, a „Hirdesd az Igét!” – program a Reformátori alapok felfrissítésével, regionális találkozók, a „Con Spirito” egyházzenei fesztivál, és a reformáció debreceni emlékművének felállítása.

⁷ Vö.: Gyökössy Endre: *Életápolás*. Kálvin Kiadó Bp. 1993. 108kk (*Ekléziogén és ekléziológén neurózis* című tanulmány).

⁸ Ernst Lange: *Chancen des Alltags. Überlieferungen zur Funktion des christlichen Gottesdienstes in der Gegenwart*. Kaiser Verlag. München. 1984. 210–211.

Arra hívjuk Isten népét, hogy tekintsünk az Atyára, a mi gondviselőnkre; Krisztusra, a mi Megváltónkra; és a megszentelő Szentlélekre. A Szentháromság Isten erősítse meg hitünket abban, hogy személyes élettörténetünk, egyháztörténetünk és az embervilág története is felvétegetett a Krisztus-történetbe. Gyönyörködünk a szeretett Fiúban, Jézus Krisztusban, és kövessük az igei felszólítást: „*Őt hallgassátok!*” (Mt 17,5c)